

***Психолого-педагогічний
семінар-практикум***

***«Проблеми
формування
мотивації навчальної
діяльності учнів за
сучасних умов»***

Підготували:

методист Смолярчук В.В.,

практичний психолог

Стецюк О.В.

Психолого-педагогічний семінар-практикум

«Проблеми формування мотивації навчальної діяльності учнів за сучасних умов»

Тема: Проблеми формування мотивації навчальної діяльності учнів за сучасних умов.

Мета: проаналізувати роль професіоналізму педагогічних працівників у формуванні мотивації навчальної діяльності, розвитку особистості та творчого потенціалу учня.

Обладнання: епіграф семінару, написаний на плакаті; кольоровий картон — «цеглинки»; плакат «Ланцюжок ідей»; малюнки «Успіхи та невдачі»; завдання до вправи «Моделюю мотивацію»; пам'ятка «З чого починається ефективний урок» (демонстраційна та індивідуальні для кожного вчителя).

Потрібно, щоб усі учні вже із самого початку ясно бачили мету з усіма проміжними ланками й прагнули досягти її.

Я. А. Коменський

Хід проведення

1. Вступне слово методиста:

— «Потрібно, щоб усі учні вже з самого початку чітко бачили мету з усіма проміжними ланками й прагнули досягти її», — писав Ян Амос Коменський. А мету навчання учні бачитимуть тільки тоді, коли вона буде чітко визначена і зрозуміло вмотивована вчителем. Мотивація навчальної діяльності учнів є невід'ємним і обов'язковим елементом будь-якого уроку, бо основним у педагогічному мистецтві вчителя є вміння спонукати, а не примушувати.

Для того, щоб побудувати науково обґрунтовану «педагогіку мотивації» необхідно ураховувати наукові досягнення сучасної психології мотивації.

Мотивація навчання складається із багатьох аспектів, які змінюються й вступають в нові співвідношення (суспільні ідеали, сенс навчання для учня, його мотиви, цілі, емоції, інтереси, рівень навчальних досягнень, когнітивні можливості). Тому становлення мотивації є не просте зростання позитивного або негативного відношення до навчання, а утворення складних структур мотиваційної сфери. Ці окремі структури мотиваційної сфери (й складні, діалектичні відношення між ними) повинні стати об'єктом управління з боку вчителя.

На сучасному рівні психологічної науки педагог не має право констатувати те, що учень не хоче вчитися, необхідно з'ясувати причину небажання учня вчитися, які аспекти мотиваційної сфери у нього не сформовані і які психолого – педагогічні засоби впливу педагог повинен використовувати щоб сформувати в учня мотивацію до навчально – пізнавальної діяльності.

Формування мотивації навчання неможливо здійснити без урахування вікових особливостей учнів й їх індивідуальних психологічних характеристик. Це означає, що педагог повинен організувати навчально-виховний процес таким чином, щоб вирішувалися завдання розвитку мотиваційної сфери на певному віковому етапі та підготовки учнів до наступного етапу розвитку особистості. У зв'язку з розкриттям резервів вікового розвитку мотивації здійснюється особистісно–орієнтований підхід до навчання.

Мотиваційна сфера особистості – сукупність мотиваційних утворень, які є у людини: диспозиції (мотиви), потреби, мета, інтереси.

Мотиви навчання (за О.Б. Гончаровою) – спрямованість учня на окремі сторони навчальної діяльності, пов'язаними з внутрішніми відношенням учня до неї.

Види та рівні мотивів навчання.

Мотивація (Маркова А. К., Матис Т. А., Орлов А. Б., 1990) - ієрархія мотивів, які забезпечують цілеспрямованість діяльності людини, джерелом якої є:

Зовнішня мотивація	Внутрішня мотивація
<p>-виникає під впливом і тиск зовнішніх імпульсів - вимог, наказів, примусів, викликає зовнішній дискомфорт (людина зобов'язана виконувати чиясь волю).</p> <p>-До зовнішньої мотивації відносяться завжди мотиви: соціальні, оціночні, на результат і т.п.</p>	<p>-виникає «зароджується» під впливом внутрішнього дискомфорту (людина діє, щоб отримати внутрішнє задоволення, отримати позитивний психічний стан).</p> <p>-Діяльність організовується за власною ініціативою, не залежить від чужої волі.</p> <p>-Мотиви: внутрішнє задоволення, інтерес.</p>

Фактори, що сприяють формуванню внутрішньої мотивації навчальної діяльності:

1. Позитивний емоційний настрій.
2. Вивчення мотиваційної сфери учнів, її кореляція.
3. Ситуація успіху.
4. Наявність свободи вибору.
5. Сформованість загальнонавчальних умінь і навичок.
6. Диференціація, індивідуалізація опора на типологічні особливостей учнів.
7. Використання різноманітних прийомів і методів інноваційних технологій метод-проектів, дослідницько-пошукових, ТРИЗ та інші.
8. Організація ігрової діяльності та колективної діяльності на уроках.
9. Формування мотивації на кожному етапі уроку:

Початок уроку	Середина уроку	Кінець уроку
----------------------	-----------------------	---------------------

<p>Етап викликання вихідної мотивації (наукова мотивація: зв'язок з майбутніми і попередніми знаннями) (побутова мотивація де в житті застосовується дане знання)</p>	<p>Етап підкріплення і посилення мотивації виникла (усвідомлення і розуміння, якими способами він діє, вміє їх оцінювати, порівнювати, отримувати задоволення від процесу навчання)</p>	<p>Етап завершення роботи (мотивації перспективи, кінцевого результату, засвоєння знань і умінь)</p>
---	---	--

Мотивація навчальної діяльності учнів – це окремий етап уроку, проте її треба здійснювати на кожному з етапів різними способами – залежно від дидактичної мети й типу уроку. Основними способами формування мотивації під час навчання є:

- повідомлення учням теоретичної значущості навчального матеріалу;
- практичне спрямування знань та можливість їх застосування у повсякденному житті;
- створення проблемних ситуацій;
- створення ситуації успіху;
- постановка близьких і далеких перспектив у навчанні.

До важливих засобів формування в учнів мотивів і пізнавальних інтересів належать:

- чітка організація процесу навчання;
- авторитет учителя;
- стиль спілкування;
- самостійна пізнавальна діяльність учнів.

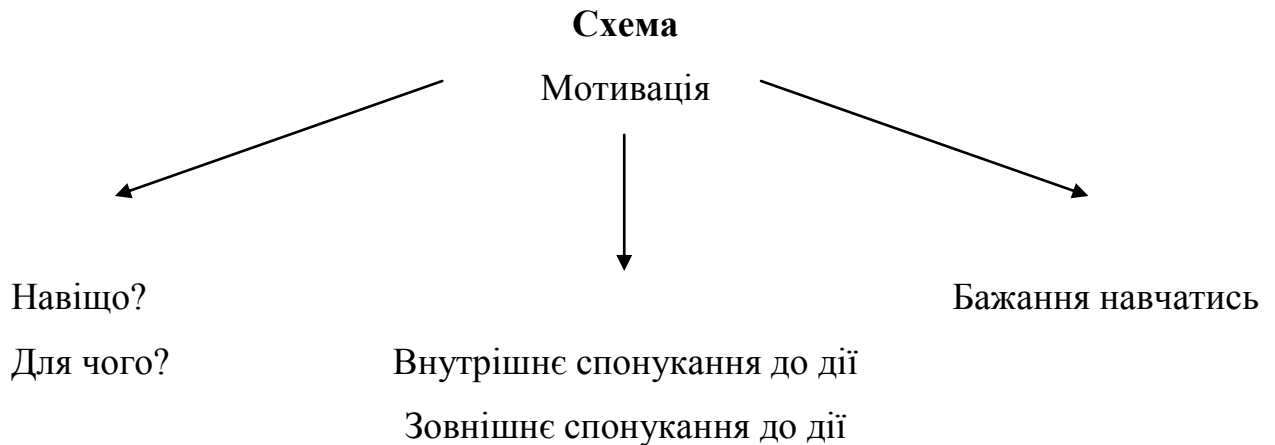
Методи стимулювання інтересу до учіння:

- створення ситуацій пізнавальної новизни;
- створення ситуацій емоційно-ціннісних переживань;
- створення ситуації зацікавленості;
- метод здивування;
- опора на життєвий досвід учнів;
- навчальні дискусії;

- пізнавальні ігри.

Давайте спільно за допомогою методу «Цеглина до цеглини» спробуємо визначити особисте розуміння цього поняття.

(Відповіді фіксують на «цеглині» (аркуші паперу)). (Див. схему.)

— Отже, мотивація — це спонукання, яке є причиною активності особистості й визначає її прагнення.

2. Робота в групах з розгляду питань, які потребують вивчення й висвітлення у виступах.

(На дошці записані теми доповідей. Це необхідно для того, щоб у викладачів та майстрів виробничого навчання перед очима протягом семінару були питання, над якими вони працюватимуть.)

1. Способи формування в учнів позитивного ставлення до навчання. Пояснення учням значущості навчання для особистості та суспільства.

2. Способи виховання почуття обов'язку й відповідальності у ліцеїстів.

3. Створення на уроках ситуацій зацікавленості теоретичним матеріалом.

4. Способи формування в учнів позитивного ставлення до фізичного розвитку.

5. Роль емоційних методів мотивації навчання.

6. Роль професіоналізму вчителя у формуванні мотивації навчальної діяльності учня та його особистості.

7. Психологічні проблеми мотивації навчальної діяльності.

— Готуючись до семінару, викладачі обирають собі питання, які хотіли би розкрити. З огляду на те, що на педраду винесено 7 питань, у нас утворилося 7 груп. Отже, працюємо в групах (5 хв. на обговорення своїх питань та вибір одного доповідача).

• Способи формування в учнів позитивного ставлення до навчання. Пояснення учням значущості навчання для особистості та суспільства.

(Під час виступу психолог на плакаті «Ланцюжок ідей» записує способи формування в учнів позитивного ставлення до навчання.)

— Надзвичайно важливим у професійній майстерності вчителя є вміння під час навчальної діяльності учнів розвивати в них мотиви обов'язку і відповідальності в навчанні. Це призведе до того, що діти намагатимуться перемогти всі ймовірні труднощі, відчуватимуть радість від цих перемог, навіть з тих предметів, до яких не мають безпосереднього інтересу.

• Способи формування почуття обов'язку і відповідальності у ліцеїстів.

(Під час виступу психолог на плакаті «Ланцюжок ідей» записує способи формування почуття обов'язку й відповідальності в учнів)

— Якщо дитина дивується, цікавиться – вона починає мислити. Нові ідеї – продукт творчої уяви. Отже, зацікавленість – найдужча мотивація до навчання.

• Створення на уроках ситуацій зацікавленості теоретичним матеріалом.

(Під час виступу психолог на плакаті «Ланцюжок ідей» записує способи створення на уроках ситуацій зацікавленості теоретичним матеріалом)

• Способи формування в учнів позитивного ставлення до фізичного розвитку.

(Під час виступу психолог на плакаті «Ланцюжок ідей» записує способи формування в учнів позитивного ставлення до фізичного розвитку)

— Велику роль у житті людини відіграють емоції. Мабуть, нелегко знайти людину, позбавлену емоцій. Вони мають велике значення й у навчанні учнів. Одним із найважливіших емоційних мотивів навчання є почуття успіху, задоволення від досягнутого, бо схвальні оцінні судження вчителя викликають в учнів позитивні емоції.

• Роль емоційних методів мотивації навчання.

(Під час виступу психолог на плакаті «Ланцюжок ідей» записує емоційні методи мотивації навчання)

— Учитель – головна дійова особа творчої взаємодії, співробітництва з вихованцем. Неможливо переоцінити роль особистості вчителя у сфері педагогічного стимулювання позитивної мотивації ліцеїстів у процесі навчання. З віком формується інтерес до отриманих результатів у навчанні, а не просто зацікавленість ним. Чи трансформуються інтереси в зацікавленість подальшим змістом навчальної діяльності, багато в чому залежить від майстерності та авторитету педагогічного працівника.

• Роль професіоналізму вчителя у формуванні мотивації навчальної діяльності учня та його особистості.

(Стислий аналіз мотиваційного аспекту відвіданих уроків викладачами та адміністрацією)

— Віковими психофізичними особливостями дітей зумовлена відмінність мотивів навчання.

• Психологічні проблеми мотивації навчальної діяльності.

(Під час виступу психолог на плакаті «Ланцюжок ідей» записує психологічні проблеми мотивації навчальної діяльності)

— Теоретичні питання, винесені на семінар-практикум «Проблеми формування мотивації навчальної діяльності за сучасних умов», ми розглянули. А тепер – декілька хвилин для їх практичного застосування.

3. Практична вправа «Моделюю мотивацію».

(Педагогічні працівники по чергово витягують картку із завданням: скласти мотивацію вступного уроку з різних предметів.)

Картка 1

Завдання: скласти мотивацію вступного уроку з української мови (I-й курс).

Тема. Значення мови в житті суспільства. Українська мова — державна мова України.

Картка 2

Завдання: скласти мотивацію вступного уроку з англійської мови (I-й курс).

Тема. Представлення. Розповідь про себе.

Картка 3

Завдання: скласти мотивацію вступного уроку з математики (II-й курс).

Тема. Повторення навчального матеріалу за попередній курс

Картка 4

Завдання: скласти мотивацію вступного уроку з фізики (II-й курс).

Тема. Фізика — наука про природу. Творці фізики.

Картка 5

Завдання: скласти мотивацію вступного інструктажу уроку виробничого навчання різьбярів по дереву та бересту (I-й курс)

Тема. Загальні відомості про різьбу по дереву

(Під повільну мелодію педагогічні працівники працюють, створюючи мотивації. По закінченню вправи необхідно підбити її підсумки.)

— Методом «незакінчених речень» пропоную закріпити інформацію, отриману на семінарі-практикумі:

- Спонування, яке є причиною до активності особистості, визначає її прагнення — це ... *(мотивація)*.

- Способами формування в учнів позитивного ставлення до навчання є:
.....

- Найдужча мотивація до навчання — ... *(зацікавленість)*.

- Способами формування в учнів позитивного ставлення до фізичного розвитку є:

- Отримати винагороду й уникнути покарання — це два основні методи, які ... *(формують поведінку людини)*.

- Коли дитина живе в атмосфері підтримки, вона ... *(вчиться бути впевненою в собі)*.

- Коли дитина усвідомлює мету свого навчання, вона... *(досягне успіху)*.

— Знати, що таке мотивація, які її види існують, їхні характерні риси, психофізичні проблеми мотивації навчальної діяльності, вміти сформулювати мотиваційну частину уроку, створити на уроках ситуацію зацікавленості теоретичним матеріалом, використовувати способи виховання в учнів почуття обов'язку і відповідальності та багато іншого ми повинні для того, щоб спроектувати і провести ефективний урок.

Наш психолог підготувала пам'ятку «З чого починається ефективний урок».

(Психолог роздає кожному вчителю індивідуальну пам'ятку, а потім зачитує з демонстраційної пам'ятки)

4. Підсумки психолого-педагогічного семінару-практикуму

— Підбиваючи підсумок нашого семінару-практикуму, я хочу сказати наступне: неможливо переоцінити роль особистості вчителя у сфері педагогічного стимулювання позитивної мотивації учнів під час навчання. Педагог не тільки повідомляє учням певні знання, а й служить для них взірцем. Педагог є безпосереднім уособленням педагогічного процесу, людиною, на яку рівняються і з якою порівнюють себе учні.

Поліпшення передусім якості викладання, майстерності вчителя, майстра виробничого навчання, вдосконалення методів і прийомів роботи, спрямованих на підвищення інтересу до предмета, розвиток мотиваційної сфери, стимулювання пізнавальної активності учнів, уміння практично застосовувати набуті знання – ось цей нешвидкий, але надійний шлях активізації пізнавальної діяльності ліцеїстів.

Педагогічні працівники нашого ліцею вміють формувати в учнів глибокі мотиви навчання, створюючи для цього відповідні умови на уроках. Але цей процес розраховано на творчість учителя, його постійне вдосконалення. Недаремно ж іще К. Ушинський писав: «Учитель живе доти, ефективним і плідним, стало радістю й задоволенням для кожної дитини. І якщо вірити М. Остроградському, що «хороші вчителі створюють хороших учнів», то в майбутньому, я вірю, учні нашого ліцею стануть не лише майстрами своєї справи, але й справжніми людьми.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Педагогічним працівникам постійно працювати над вдосконаленням методів і прийомів роботи, спрямованих на підвищення інтересу до професії.
2. У подальшій педагогічній діяльності керуватися порадами-підказками із пам'ятки «З чого починається ефективний урок».